

УДК 378.016:81'243

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-191-259-262

ПЕРЕБИЙНІС Юлія Василівна –

викладач кафедри теоретико-правових дисциплін

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9431-3555>

e-mail: julia.v.pere@gmail.com

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА ДО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Питання готовності майбутніх фахівців до професійно орієнтованого іншомовного спілкування безперечно належить до ключових у системі вищої школи, що зумовлено процесом інтеграції України до світового співтовариства. Високі вимоги до працівників висувуються й ринком праці: володіння іноземними мовами відносять до обов'язкових якостей фахівця. Однак рівень іншомовної компетентності студентів є не досить високим [17, с. 17], що вимагає перегляду підходів до формування готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іншомовного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблеми формування готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування наразі розробляється дослідниками, які розробляють як її теоретичні основи, так і намагаються знайти способи удосконалення методики викладання іноземних мов у вищій школі. Вагомим внеском у аналіз аналізованої готовності вирізняються М. Бабинець, М. Галицька, Л. Гапоненко, М. Дементьєва, А. Ібатова, Г. Кислинська, О. Можаровська, Н. Логутіна, С. Нурмухамбетова, Ж. Раґріна, М. Репіна, О. Тинкалюк, І. Шапочнікова та ін., дослідження стосуються як здобувачів передвищої [7; 15], так вищої освіти: майбутніх економістів [13], менеджерів зовнішньоекономічної діяльності [6], педагогів [2], теологів [5], працівників сфери туризму [1], іноземних спеціалістів-медиків [10], але при цьому бракує ґрунтовного аналізу цього питання у зв'язку з професійною підготовкою спеціалістів у галузі права.

Науковці по-різному підходять до вивчення структури досліджуваного поняття, комплексного утворення, яке ґрунтується «на психічних процесах та властивостях індивіда, а ступінь сформованості її компонентів є визначальними для результативної комунікації на професійну тематику» [16, с. 237], виділяючи від трьох [3, с. 59-60; 6, с. 29; 11, с. 8] до п'яти [5, с. 10; 8, с. 32-33] елементів. Більшість же дослідників схильна виокремлювати чотири складники: мотиваційний, змістовний, операційний, комунікативний [7, с. 32-33]; комунікативно-мотиваційний, змістовний, ситуативно-орієнтаційний, оцінний [2, с. 9]; мотиваційний, діяльнісний, комунікативний, результативний [10, с. 2-9]; мотиваційний, когнітивний, особистісний, комунікативний [15, с. 11-12]; мотиваційний, когнітивний,

операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний [13, с. 9]; мотиваційний, діяльнісний, комунікативний, результативний [9, с. 12].

Мета статті. Зважаючи на відсутність єдиної точки зору стосовно компонентів готовності до іншомовної комунікації за фахом та нерозробленість поняття готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іншомовного спілкування, метою статті є аналіз цієї категорії та обґрунтування її структури.

Методи дослідження. Для досягнення окресленої мети використано такі методи: системно-структурний аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури задля з'ясування стану вивчення досліджуваної проблеми, визначення суті та уточнення змісту основних категорій, а також синтез, систематизація та класифікація даних.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Професійне спілкування являє собою процес взаємодії осіб, яка належать до певного фаху, протягом якої комуніканти обмінюються певною інформацією, досвідом й ідеями, що призводить до організації спільної діяльності та реалізації поставленої професійної цілі [3, с. 57; 6, с. 24]. Воно належить до основних факторів результативності професійної діяльності, якої важко досягти без комунікативних вмінь працівника [7, с. 14], адже саме рівень їх сформованості і володіння ними називають комунікативною компетентністю [8, с. 25]. Професійно орієнтоване спілкування у галузі права є інституційною комунікацією, вирізняючись нормативністю, регламентованістю, точністю, логічністю, емоційною напруженістю, відповідальністю за її результат [12, с. 25; 4, с. 29; 14, с. 35–36]. Це «суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників юридичного процесу у фахово-правовому просторі, зумовлена специфічністю причин організації, яка характеризується формалізованістю та конфліктністю, наявністю множинності цілей у кожному акті спілкування і спрямована на виконання професійно важливих завдань» [14, с. 58]. Воно також характеризується використанням юридичної мови, а за умови здійснення професійної діяльності у співпраці із зарубіжними колегами не може реалізуватися без уміння спілкуватися іноземною мовою у межах фаху.

Вивчення іноземної мови у вищій школі відноситься до важливих факторів гуманізації освіти, оскільки відбувається формування

світогляду здобувачів освіти, підвищення їхньої загальної культури, а також розвиток мислення, уваги, пам'яті та ін. Звісно, це сприяє і майбутньому підвищенню професійної кваліфікації фахівців у галузі права, адже створюються переумови для уможливлення їхньої самостійної роботи із іншомовними джерелами й комунікації із зарубіжними колегами. Саме тому метою навчальної діяльності на заняттях іноземних мов є не лише отримання майбутніми юристами сукупності компетентностей, а й до формування їхньої готовності ефективно спілкуватися на професійну тематику.

Категорія готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування є багаторівневою і динамічною, зумовлюється впливом особистісних рис, психічних процесів, а також іншомовної компетентності, що може змінюватися за умови застосування ефективної педагогічної технології та наявності у здобувачів освіти внутрішньої мотивації. Значною мірою досліджувана готовність залежить і від особливостей майбутнього фаху. Вона являє собою міжособистісну професійну взаємодію «у сфері інформаційно-пізнавального контакту, яка передбачає взаємообмін інформацією на основі зворотного зв'язку, з урахуванням можливостей пізнавального й емоційного впливів на співрозмовника, що здійснюються на базі специфіки мовленнєвого та поведінкового етикету носіїв мови» [1, с. 8], сприяє «вторинній соціалізації» [15, с. 10] завдяки пізнанню культурних особливостей співрозмовника [8, с. 27, 11, с. 10; 15, с. 10-11]. Це багатоаспектне й інтегроване особистісне утворення, існування якого можливе завдяки єдності та взаємопроникненню його компонентів, рівень сформованості яких і є ключовим при визначенні ефективності такої комунікації [1, с. 10-11; 3, с. 60-61; 7, с. 29; 10, с. 9; 13, с. 9; 15, с. 11]. Важливою є не тільки наявність когнітивних, комунікативних, інтерактивних і перцептивних здібностей у здобувача вищої освіти [9, с. 12], а й висока умотивованість та ціннісне ставлення до професійного спілкування. Результатом же сформованості досліджуваної готовності є здатність «налагоджувати продуктивні комунікативні контакти з партнерами за спільною діяльністю» [6, с. 24].

Узявши до уваги вищезгадані дефініції та спираючись на відмінні риси правничої діяльності, можемо резюмувати, що готовність майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іншомовного спілкування ґрунтується на багаторівневості, тобто наявності структури, що вибудовується завдяки впливові як психічних процесів та особистісних рис, так і наявності іншомовної компетентності, яка може трансформуватися унаслідок належної підготовки й проявлятися у наявності у майбутнього юриста комплексу знань, умінь і навичок щодо використання юридичної мови у процесі

професійної комунікації. Погоджуючись із більшістю згаданих науковців, які вивчають структуру поняття, та зважаючи на особливості комунікації у правничій сфері, виокремлюємо такі чотири компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексійний. Мотиваційний складник містить цілий комплекс якостей майбутніх бакалаврів права, серед яких зацікавленість у оволодінні іноземною мовою за професійним спрямуванням, наявність пов'язаних із нею потреб, мотивів, ціннісних орієнтацій, що є виявом прагнення до удосконалення студентом його іншомовної компетентності і комунікативної взаємодії. Сукупність лінгвопрофесійних знань, здатність проєктувати результати свого навчання на майбутню професійну діяльність завдяки уявленню про суть іншомовного спілкування у правовій сфері становить когнітивний елемент аналізованої готовності. Що ж стосується діяльнісного компоненту, то до його складу входять практичні уміння та навички, застосування яких спеціалістом у галузі права сприяє успішній комунікації на професійну тематику у реальних чи наближених до них ситуаціях. Рефлексійний складник полягає у здатності до рефлексії, об'єктивної самооцінки, умінні контролювати власну іншомовну комунікативну діяльність й адекватно оцінювати комунікативну поведінку співрозмовника.

Висновки з дослідження і перспективи подальшого розробок. Отже, виконаний аналіз категорії готовності до професійно орієнтованого спілкування та її компонентів дозволив нам розкрити суть поняття готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іншомовного спілкування та виокремити її складники: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексійний. Перспективи подальшого вивчення заявленої проблеми убачаємо у дослідженні рівнів сформованості досліджуваної готовності та проєктуванні відповідної технології її формування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Галицька М.М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2007, 20 с.
2. Гапоненко Л.П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2003. 20 с.
3. Ибатова А.З. Сущность и структура понятия «готовности студентов университета к профессионально-ориентированному общению» и педагогические условия ее формирования. *Вестник Челябинского государственного педагогического университета*. 2008. № 9. С. 55-63.
4. Карасик В.И. Структура институционального дискурса. *Проблемы речевой коммуникации*. Саратов, СГУ, 2000 б. С. 25-34.
5. Кислинская Г.Е. Формирование готовности будущих бакалавров-теологов к иноязычной коммуникации в профессиональной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Воронеж, 2017. 24 с.

6. Логутіна Н.В. Теоретичні основи формування готовності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2007. № 2. С. 26-30.

7. Можаровська О.Е. Формування готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування майбутніх фахівців у коледжах технічного профілю: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2016. 278 с.

8. Нурмухамбетова С.А. Формирование коммуникативной готовности к овладению иностранным языком у студентов неязыковых специальностей: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Астрахань, 2017. 235 с.

9. Петрова Е.О. Формирование готовности студентов к профессионально ориентированному иноязычному общению в образовательной среде вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Красноярск, 2017. 25 с.

10. Рагіна Ж.М. Аналіз сформованості компонентів готовності до професійного спілкування у майбутніх іноземних спеціалістів-медиків. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017а. Вип. 53 (106). С. 230-238.

11. Репина М.В. Педагогические условия формирования готовности студентов к преодолению барьеров иноязычного общения: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Краснодар, 2009. 23 с.

12. Семиног О.М., Насіленко Л.А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 324 с.

13. Тинкалюк О.В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2014. 25 с.

14. Циганій С.О. Формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 239 с.

15. Шапочникова И.А. Формирование готовности студентов колледжа к иноязычному общению: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Магнитогорск, 2005. 25 с.

16. Шиян Н., Перебийніс Ю. Теоретичні основи формування готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування у немовному закладі вищої освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 24. С. 234-238.

17. Bolitho R., Best R. *The Internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension*. Kyiv: British Council, 2017. 154 p.

REFERENCES

1. Halytska, M.M. (2007). *Formuvannia u studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv sfery turizmu hotovnosti do inshomovnoho spilkuvannia* [Forming tourism higher educational institution students' readiness for foreign language communication]. Kyiv.

2. Haponenko, L.P. (2003). *Formuvannia hotovnosti studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv do inshomovnoho spilkuvannia* [Forming higher pedagogical institution students' readiness for foreign language communication]. Kryvyi Rih.

3. Ibatova, A.Z. (2008). *Sushchnost i struktura ponyatiya «gotovnost studentov universiteta k professionalno-oriyentirovannomu obshcheniyu» i pedagogicheskyye usloviya yeye formirovaniya* [Essence and structure of concept 'university students' readiness for professionally oriented

communication' and its forming pedagogical conditions]. Chelyabinsk.

4. Karasik, V.I. (2000). *Struktura institutsionalnogo diskursa* [Institutional discourse structure]. Saratov.

5. Kislinskaya, G.Ye. (2017). *Formirovaniye gotovnosti budushchikh bakalavrov-teologov k inoyazychnoy kommunikatsii v professional'noy deyatel'nosti* [Forming future bachelors-theologians' readiness for foreign language communication in professional activities]. Voronezh.

6. Lohutina, N.V. (2007). *Teoretychni osnovy formuvannia hotovnosti maibutnih menedzheriv zovnishn'oekonomichnoii diial'nosti do profesiinoho inshomovnoho spilkuvannia* [Theoretical basis of forming future foreign economic activity managers' readiness for professional foreign language communication]. Ternopil.

7. Mozharovska, O.E. (2016). *Formuvannia hotovnosti do profesiino oriyentovanoho inshomovnoho spilkuvannia maibutnih fahivtsiv u koledzhah tehniichnoho profilu* [Forming future specialists' readiness for professionally oriented foreign language communication at technical colleges]. Vinnutsia.

8. Nurmukhambetova, S.A. (2017). *Formirovaniye kommunikativnoy gotovnosti k ovladeniyu inostrannym yazykom u studentov neyazykovykh spetsial'nostey* [Forming non-linguistic specialty students' communicative readiness for mastering a foreign language]. Astrakhan.

9. Petrova, Ye.O. (2017). *Formirovaniye gotovnosti studentov k professionalno oriyentirovannomu inoyazychnomu obshcheniyu v obrazovatel'noy srede vuza* [Forming students' readiness for professionally oriented foreign language communication in educational university environment]. Krasnoyarsk.

10. Ragrina, Zh.M. (2017). *Analiz sformovanosti komponentiv hotovnosti do profesiinoho spilkuvannia u maibutnih inozemnykh spetsialistiv-medykiv* [Analysis of forming future foreign medical specialists' professional communication readiness components].

11. Repina, M.V. (2009). *Pedagogicheskiye usloviya formirovaniya gotovnosti studentov k preodoleniyu bar'yerov inoyazychnogo obshcheniya* [Pedagogical conditions of forming students' readiness to overcome barriers in foreign language communication]. Krasnodar.

12. Semynoh, O.M., & Nasilenko, L.A. (2015). *Profesina komunikativna pidhotovka maibutnih iurystiv: teoriia i praktyka* [Future lawyers' professional communicative training: theory and practice]. Sumy.

13. Tynkaliuk, O.V. (2014). *Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnih ekonomistiv do profesiinoho inshomovnoho spilkuvannia* [Pedagogical conditions of forming future economists' readiness for professional foreign language communication]. Ternopil.

14. Tsyhanii, S.O. (2017). *Formuvannia kultury profesiino-pravovoho spilkuvannia v maibutnih iurystiv u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Forming future lawyers' professional legal communication culture in process of professional training]. Kyiv.

15. Shapochnikova, I.A. (2005). *Formirovaniye gotovnosti studentov kolledzha k inoyazychnomu obshcheniyu* [Forming college students' readiness for foreign language communication]. Magnitogorsk.

16. Shyian, N., & Perebyynis, Y. (2019). *Teoretychni osnovy formuvannia hotovnosti do profesiino oriyentovanoho inshomovnoho spilkuvannia u nemovnomu zakladi vyshchoii osvity* [Theoretical basis of forming readiness for professionally oriented foreign language communication at non-philological higher education institution].

17. Bolitho, R., & Best, R. (2017). *The Internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension*. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕРЕБИЙНИС Юлія Василівна – викладач кафедри теоретико-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Наукові інтереси: іншомовна підготовка студентів вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PEREBYYNIS Yuliya Vasylivna – lecturer of the Department of Theoretical Legal Subjects of Poltava Law Institute of Yaroslav the Wise National Law University.

Circle of research interests: foreign language training of university students.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2020 р.

УДК 378.147:796.011.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-191-262-264

РАДІОНОВА Олена Леонідівна -

викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID:<https://orcid.org/0000-003-1943-6181>
email: elena_radionova@ukr.net

**РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК БАЗОВА
УМОВА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблеми розвитку культури здоров'я, як невід'ємної частини загальнолюдської культури дедалі частіше стає предметом наукових досліджень у педагогічній, валеологічній, медичній, психологічній та соціологічній науках. Більшість досліджень даної проблеми сфокусовані на вивчені особливостей формування та розвитку культури здоров'я, тому вважаємо доречним розглянути особливості розвитку культури здоров'я майбутніх педагогів з фізичної культури. Так як саме фізична культура посідає одне з першочергових місць в системі здоров'язбереження.

Отже, основним завданням сучасної системи освіти є формування у школярів здоров'язберігаючих навиків. У першу чергу це обумовлено тим, що показники здоров'я підрастаючого покоління з кожним роком стають все катастрофічнішими. На сьогоднішній день близько 90% дітей мають певні відхилення у стані здоров'я, більш ніж 50% незадовільну фізичну підготовку, що зумовлено недостатньою фізичною активністю. За останні роки майже вдвічі збільшилась кількість хронічно хворих дітей. Також чітко спостерігається тенденція омолодження хвороб «похилого віку».

Разом з тим слід зазначити, що на негативні показники здоров'я учнів домінуючий вплив мають дискомфортні умови навчання в школі, які створюють самі педагоги. В багатьох випадках чинником учнівських невротичних станів, психоматичних захворювань виступає професійна педагогічна діяльність.

В загальноосвітніх закладах значну увагу приділяють навчально-виховній, фізкультурно-оздоровчій роботі, роблячи акцент на оптимізацію та збереження здоров'я учнів. А такий аспект впливу на формування здоров'язбережувальної компетентності дітей, як здоров'я та психофізичний стан самого вчителя фізичного виховання вважаємо недооціненим.

Адже недостатнє розуміння майбутнього вчителя фізичної культури цінності власного здоров'я, відсутність навиків застосування здоров'язберігаючих технологій на власному життєвому досвіді призводить до низького рівня культури власного здоров'я, що матиме негативні наслідки під час майбутньої професійної діяльності

Виклад основного матеріалу дослідження. Культура здоров'я майбутнього педагога розглядається нами як система знань, умінь, навичок та цільових установок, яка безперервно розвивається та постійно трансформується.

Сучасні вимоги суспільства щодо підготовки майбутнього фахівця спонукають до перегляду сформованих стереотипів та переосмислення концептуальної моделі професійної освіти з урахуванням того, що пріоритетним має бути утвердження здорового способу життя майбутнього вчителя.

Засоби фізичної культури - найкращий шлях формування культури здоров'я, позитивно впливають на організм людини, стан її здоров'я. Регулярно виконуючи фізичні вправи, зміцнюється здоров'я, підвищується стійкість до емоційних стресів, покращується розумова працездатність [2, с.331].

Вчитель фізичної культури має широкий спектр виховного впливу на учнів. Саме він має бути прикладом щодо унаслідування основних норм дотримання здорового способу життя.

Рівень культури здоров'я вчителя фізичного культури має значний вплив на якість формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, яка полягає у створенні комфортного, безпечного освітнього середовища для тих, хто навчається. Педагог має бути взірцем та носієм необхідних знань про здоровий спосіб життя, вміння формувати потребу в збереженні власного здоров'я та його зміцненні. Вчитель фізичної культури повинен бути творчим, активним, готовим до інноваційного пошуку. Звичайно, щоб виконувати таку непрсту